

„האמא שיקסה!“ קבע הרב, והחליט על

קבורת חמור לבן תערובת

מונית שחורה חנתה ביום רביעי ב־שבע שער לפני בית הקברות הקטן בפרדס-חנה. שעות על גבי שעות מדד נהג המוניט בפסיעותיו את הדרך שליד בית-הקברות. הוא חיכה לסיומו של הדיכוח הקולני, שנשמע בבידור מתוך הבית הקטן שבפתח בית-הקברות. מפעם לפעם היה מטיל מבט הפוך בצדור הקטן העטוף בסדין, ש־היה מונח על הספסל האחורי של מכוניתו. „שייגן“ נשמע מתוך הבנין קולו של אחד המחוככים, „אסור לקבור שייגן בבית ה־עלמין היהודי. מה יגידו המתים?“ „אבל כבוד הרב“, ענה קול-תחנונים לקול התקיף, „הרי לא יתכן לקבור את הילד מ־חוץ לבית-הקברות.“

„שייגן! שייגן!“ חזר וקבע הקול התקיף. „ה־שייגן“ עצמו היה מונח אותה שעה בתוך הצרור הלבן שעל הספסל האחורי של המונית. היתה זו גופתו של אהרון שטיינברג בן החמש, שנפטר 24 שעות קודם לכן, בבית-החולים רמב״ם בחיפה.

קול התקיף היה קולו של רב המושבה, הרב יהושע זליג דיסקין. הוא התכחח ב־להט שגבר מרגע לרגע עם קול התחנונים, קולו של שמואל שטיינברג, אביו של אהרון. בחוץ, ליד הבית, המתינה אשתו של שמואל: לובה שטיינברג, הגיחה היחיד לתיכוח כולל. יחד עם לובה, ששוחחה בלחש עם כמה מ־ידידיה ושכניה, המתינה גם אנשי חברא־קדישא המקומית. כולם יחד חיכו להכרעה שתפול בתוך הבית: אם והיכן לקבור את הילד אהרון שטיינברג.

אשה שניה מרוסיה

למברג שבפולין, ניהל שמואל שטיינברג את חייה השקטים של משפחתו עד לכיבוש הנאצי. החייט המוכשר והשקט פירנס בכבוד, אם גם לא בשפע, את אשתו ושלושת ילדיו. הכיבוש הנאצי הפר את השקט והשלחה שהיו מנת חלקה של ה־קהילה היהודית הקטנה, הביא בכנפיו את המתת שמואל שטיינברג נקרע ממשפחתו, הגיע עם שיירות הפליטים לרוסיה, שם נודע לו אחרי שנים אחדות שמשפחתו נספתה כולה באחד ממחנות המחת הנאציים.

בנודדיו על פני בריית-המועצות הגיע שטיינברג לעיירה הקטנה סרנופול בקאואן.

הוא התפרנס מחייטות, התגורר אצל אחת ממשפחות האיכרים במקום. בסרנופול הכיר שטיינברג את לובה, בתו הצעירה של בעל-הבית אצלו התגורר. למ־רות שהבדל הגילים ביניהם השתרע על פני עשרים שנים תמימות, נשא שטיינברג את לובה לאשה בטקס-נישואין אורחי, חזר יחד אתה אחרי המלחמה לפולין, ארץ מולדתו.

שטיינברג מצא עבודה בבית-חרושת גדול לעבודות חייטות בעיר ברסלאו. שם גולד גם שני ילדיו מאשתו השניה, אהרון ו־עובדיה. אולם האושר לא האיר פניו ל־משפחת שטיינברג. שני הילדים לקו בגיל צעיר במחלת עצבים שעייבה את התפתחותם הגופנית והרוחנית.

הרב לא סירב מידה

ה העלייה מפולניה לישראל בשנה ה־אחרונה שטף גם את משפחת שטיינברג, כעשרות משפחות אחרות תושבות ברסלאו. פני המשפחה הקליטה של הסוכנות קיבלו את פני המשפחה בנמל חיפה, הפנו אותה למעברת בתי-האסבט ליד פרדס-חנה. עד מהרה התאקלם שמואל שטיינברג ב־סביבה החדשה. אחרי לשכת העבודה הכיר גם מוסדות ציבוריים אחרים: קופת-חולים, משרד הסוכנות ולשכת הסעד שטיפלה ב־אישפון ילדיו בעלי-המום במוסד מתאים. האחרון במוסדות היה ביתו של רב המ־שבה, „אשתי נוצריה“, סיפר שטיינברג לרב עטור-הזקן, „הילדים לא נימולו בגלל נכר-הם וחולשתם.“

לשטיינברג, בעל האמונה המסורתית, היתה חשובה מאד דעתו של הרב בענין זה. הרב דיסקין הבטיח לשטיינברג לספל במילת בניו בבית-חולים מתאים. אולם ההבטחה נשארה בכתינת הבטחה בלבד.

מלבן מחוץ לגדר

רב דיסקין נזכר בביקורו של שטיינברג ברג בענין מילת בניו, כשהביא לפניו משם המועצה את אישור הקברה לחתימה. „אשתו נוצריה ומשום כך גם בנה הוא נוצ־רי“, אמר הרב לשמשו, וסירב לחתום על הפתק הדרוש. שטיינברג נרעש למשמע החלטתו של ה־

ההורים השכולים

שמואל ולובה שטיינברג באחת מתמונותיהם המשפחתיות שצולמה בברסלאו, בשנה שקדמה לעלייתם ארצה. על חזהו של שמואל שטיינברג מתנוסס עיטור-הצטיינות, שניתן לו מטעם הממשלה הפולנית כאות-הוקרה והערכה על עבודתו המסורה באחד מבת-החרושת שם.

הרב, הסתכל בעינים דומעות בקבורתו ה־עלובה של בנו. „מפולניה נסענו כי לא רצינו שיפלו או־תנו כיהודים. ועכשיו בישראל, מפלים או־תנו כנוצרים“, אמרה לובה שטיינברג בלעג וככאב לשכניה, שחזרו יחד אתה לביתם.

גם נגר המסורת

מי שנחשב בצדק לאחד הרבנים ה־משכילים בישראל, היתה החלטתו של הרב שמעון זליג דיסקין תמוהה ביותר. הרב בן ה־59 מפרדס-חנה, בעל תעודות של מוסמך למשפטים ולכלכלה, בוגר ה־אוניברסיטה של קיוב ומוסמך לרבנות בעת ובעונה אחת, הוא בן למשפחת רבנים מ־פורסמת מרוסיה, נכדו של הרב מבריסק ובנו של הגאון שמעון משה דיסקין מן העיר לוחוביץ שברוסיה. את משרתו בפרדס-חנה קיבל הרב דיסקין לפני שנים אחדות, אחרי שפוטר מעבודתו, מטעמי צימצומים, כמנהל-חשבונות ראשי בחברת לודויה בחולון. הרב אונטרמן, רבה הראשי של תל-אביב-יפו, המליץ בעצמו על דיסקין לתפקידו החדש.

„הלב כואב שנחאק הרב דיסקין נכשל בהלכתו“, אמר השבוע אחד העסקנים ה־דתיים בירושלים, שפתח את שולחן-ערוך ב־חלק „יורה דעה“ סימן שצ״ו סעיף א״י: „קוברים מתי עכו״ם ומנחמים אבליהם יחד עם מתי ישראל משום דרכי שלום“, קובעת ההלכה היהודית.

לפי אותה ההלכה ב„יורה-דעה“, הורה בשעתו הרב הראשי ניסים לקבור את הגו־צ־רים מבין קורבנות מטוס אל-על בבולגאריה בקבר-אחים אחד, עם המתים היהודים. „הרי אין כל ספק שהחלטה זו של הרב ניסים היא מרחיקת-לכת יותר מאשר קבורת פן נישואי-תערובת בפרדס-חנה“, אמרו חוגים דתיים מתקומים, שנרעשו מהנזק שהחלטת הרב דיסקין גרמה כבר ותגרום עוד לנאמניה האמיתיים של הדת בישראל.

כי הטראגדיה הפרטית של משפחת שטיינברג ממעברת פרדס-חנה היא גם הטראגדיה של מדינת ישראל כולה. כי בשנה העשירית לחיה מגיעים אליה עולים שנודדו על פני עולם וכמעט נטמעו בתרבויות ובהרגלים זרים. אתם הביאו נשים לא יהודיות וילדים אשר מסורת ישראל קובעת אותם כממזרים. המדינה, המביאה אותם, עוזבת אותם ל־חסידי חוקי הדת ברגע שרגלם דורכת על ארמת ישראל.

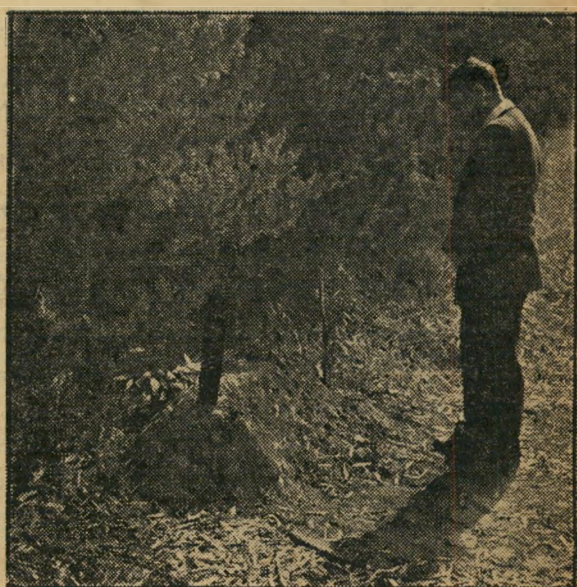
רב. הוא ושכניו מיהרו למשרדי המועצה המקומית, ביקשו את התערבות היושב-ראש. הם הופתעו לשמוע כי בניגוד למינהג ה־מדינה ממנה באו, הרי דעתו של הרב היא הקובעת בענינים אלה ולא דעתו של ראש המועצה.

השתדלנים, ביניהם יושב-ראש המועצה המקומית בעצמו ומנהלות לשכת הסעד, לא הועילו דבר. הרב יצא לבית-הקברות, סימן בחזר נעלו מלבן קטן מחוץ לגדר, ליד דרך המכוניות והטראקטורים הסמוכה ואמר: „כאן אתם יכולים לקבור את המת.“

במשך כל זמן התיכוח, שנמשך מחצית היום, היתה גוויתו של אהרון שטיינברג מ־גת במונית שהביאה אותה מחיפה. הרב לא רצה לחזור בו. האב סירב לקבור את בנו מונוץ לגדר, במקום בו היו סימני ה־קבר מיטשטשים תוך שעות אחדות.

לבסוף נמצאה הפשרה: הרב סימן מלבן חדש, בעברו השני של בית-הקברות, מחוץ לגדר, הבטיח לגדר את החלקה הקטנה בגדר-תייל. בלא טקס דתי הגיחו אנשי חברא־קדישא את אהרון שטיינברג בתוך הבור ה־קטן, כיסוהו בעפר ונצעו גורעץ קטן ל־סימן במקום.

„אחרי שייגן, אין אומרים קדישא“, לא שכח הרב להורות את האב השכול, בהיותו יהודי מסורתי, נשמע שטיינברג להלכתו של

*שולחן ערוך, ספר החוקים של הדת היהודית, ערך ביד׳ הרב יוסף קארו, מ־רבני צפת לפני כ־400 שנים. הוא מחולק לארבעה חלקים: אורח-חיים, חושן-משפט, אבן העזר, יורה-דעה.

האקום המיועד כאן, מחוץ לגדר בית-הקברות ופחות מחצי מטר מדרך-עפר, רצה הרב דיסקין לקבור את ילדו של שמואל ולובה שטיינברג.

השכן רוזנטאל מצביע על הקבר הקטן שנחפר מחוץ לגדר בית-הקברות בשטח-הקלאי הנחרש מדי פעם, נזרע ונקצר. העצים הנראים משמאל מהווים את גדר בית-הקברות.

הקבר